

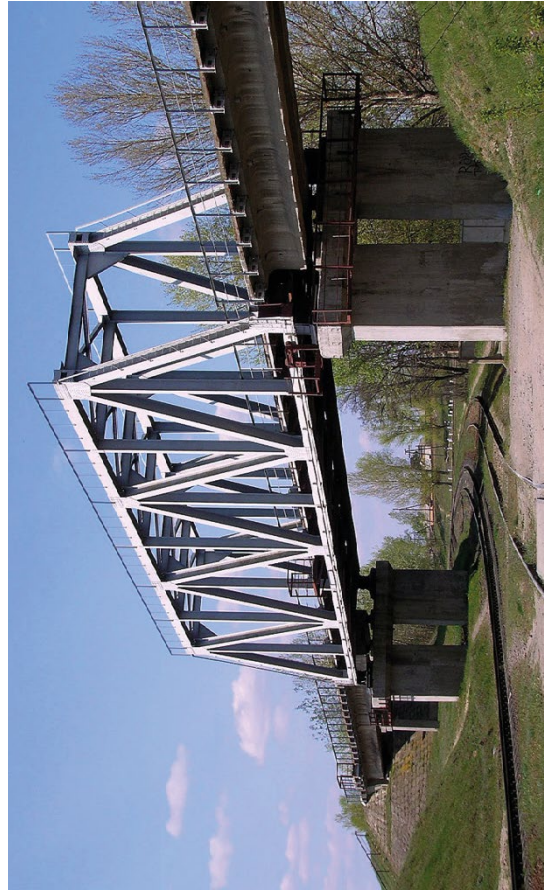
ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ЩОДО ВЕДЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ

Матеріали для учнів

<https://cutt.ly/Q7Pi1oP>

<https://cutt.ly/XQ7Pi1Q>

<https://cutt.ly/KQ7ixgB>

<https://cutt.ly/eQ7i0G8>

<https://cutt.ly/EQ7UPYE>

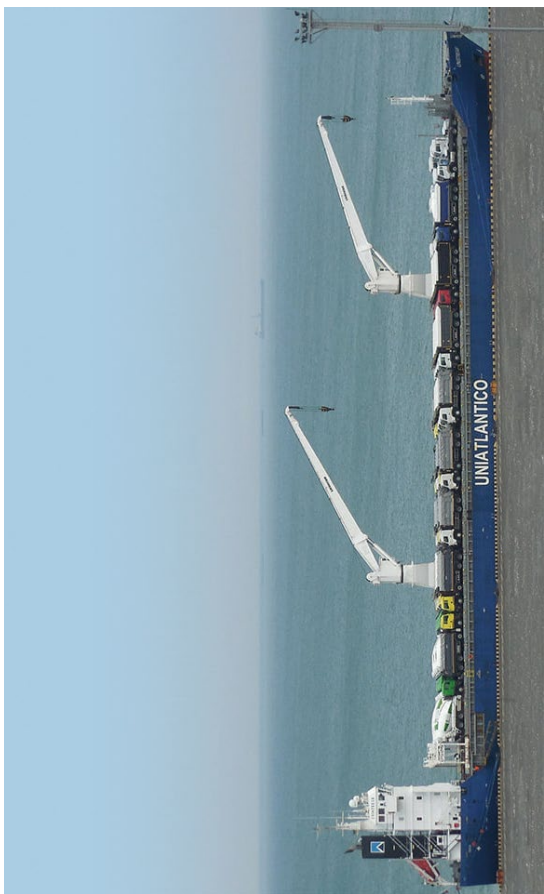
<https://cutt.ly/PQ7IS11>

<https://cutt.ly/RQ7Ijpy>

<https://cutt.ly/sQ7Hlyq4>

<https://cutt.ly/1Q71Xtm>

<https://cutt.ly/AQ7IF10>

ЗВИЧАЄВІ НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Розрізнення між цивільними особами та комбатантами

Норма 1. Сторони збройного конфлікту завжди повинні розрізняти цивільних осіб та комбатантів. Напади можуть бути спрямовані лише проти комбатантів. Напади не повинні спрямовуватися проти цивільних осіб.

Норма 2. Забороняються акти насилля або погрози насиллям, основною метою яких є тероризування цивільного населення.

Норма 3. Всі особи, що входять до особового складу збройних сил сторони конфлікту, є комбатантами, окрім медичного та духовного персоналу.

Норма 4. Збройні сили сторони конфлікту складаються з усіх організованих збройних сил, груп та формувань, які перебувають під командуванням особи або осіб, відповідальних перед цією стороною за поведінку своїх підлеглих.

Норма 5. Цивільні особи – це особи, які не входять до особового складу збройних сил. Цивільне населення складається з усіх осіб, що є цивільними особами.

Норма 6. Цивільні особи перебувають під захистом від нападів, окрім випадків, коли і доки вони беруть безпосередню участь у воєнних діях.

Розрізнення між цивільними об'єктами та військовими цілями

Норма 7. Сторони конфлікту завжди повинні розрізняти цивільні об'єкти та військові цілі. Напади можуть спрямовуватися лише на військові цілі. Напади не повинні спрямовуватися на цивільні об'єкти.

Норма 8. Що стосується об'єктів нападу, то військові цілі обмежуються тими об'єктами, які за своєю сутністю, розташуванням, метою чи способом використання ефективно сприяють веденню воєнних дій і чие часткове або повне зруйнування, захоплення або нейтралізація в обставинах, що склалися на конкретний момент часу, надає явну військову перевагу.

Норма 9. Цивільними об'єктами є всі ті об'єкти, які не належать до військових цілей.

Норма 10. Цивільні об'єкти перебувають під захистом від нападів, окрім випадків і протягом того часу, коли вони стають військовими цілями.

Напади невибіркового характеру

Норма 11. Напади невибіркового характеру заборонені.

Норма 12. До нападів невибіркового характеру належать напади, не спрямовані на конкретну військову ціль; б) напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, які не можуть бути спрямовані на конкретну військову ціль; або с) напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, наслідки яких не можуть бути обмежені, як того вимагає міжнародне гуманітарне право; і які, таким чином, у кожному такому випадку влучають без розрізнення у військові цілі та цивільних осіб чи цивільні об'єкти.

Дотримання принципу пропорційності при нападі

Норма 14. Забороняються напади, від яких можна очікувати спричинення випадкової загибелі цивільного населення або поранення цивільних осіб, пошкодження цивільних об'єктів або поєднання таких наслідків, які були б надмірними порівняно з очікуваною конкретною та безпосередньою військовою перевагою, що мали б одержати.

Запобіжні заходи під час здійснення нападу

Норма 15. Під час проведення військових операцій необхідно постійно дбати про безпеку цивільного населення, цивільних осіб та цивільних об'єктів. Слід ужити усіх практично можливих заходів, щоб уникнути випадкової загибелі цивільного населення, поранення цивільних осіб та пошкоджень цивільних об'єктів або принаймні звести такі випадки до мінімуму.

Норма 16. Кожна сторона конфлікту повинна робити все практично можливе, щоб пересвідчитись у тому, чи спрямовані їхні напади на військові цілі.

Норма 17. Кожна сторона конфлікту повинна вживати всіх можливих запобіжних заходів щодо вибору засобів та методів ведення воєнних дій з метою уникнення випадкової загибелі цивільного населення або поранення цивільних осіб та випадкового завдання шкоди цивільним об'єктам або у будь-якому разі мінімізації таких випадків.

Норма 18. Кожна сторона конфлікту повинна робити все практично можливе для того, щоб оцінити, чи можна очікувати від нападу спричинення випадкової загибелі цивільного населення, поранення цивільних осіб або пошкодження цивільних об'єктів, або поєднання таких наслідків, які були б надмірні порівняно з очікуваною конкретною і безпосередньою військовою перевагою, що мали б одержати.

Норма 20. Кожна сторона конфлікту повинна надавати ефективне попереднє повідомлення про напади, які можуть торкнутися цивільного населення, окрім випадків, коли обставини не дозволяють цього.

Норма 21. Якщо можливий вибір між кількома військовими цілями для досягнення рівноцінної військової переваги, потрібно обирати ту, від нападу на яку можна очікувати створення найменшої небезпеки для життя цивільних осіб та для цивільних об'єктів.

Запобіжні заходи щодо наслідків нападу

Норма 22. Сторони конфлікту повинні вжити всіх практично можливих запобіжних заходів для захисту цивільного населення та цивільних об'єктів, які вони контролюють, від наслідків нападів.

Норма 23. Кожна сторона конфлікту повинна у максимально можливій мірі уникати розміщення військових цілей у межах або поблизу густонаселених районів.

Норма 24. Кожна сторона конфлікту повинна у максимально можливій мірі перемістити цивільних осіб та цивільні об'єкти, які вона контролює, з районів, де такі об'єкти розташовані у безпосередній близькості від військових цілей.

1. Школа - місце (не) безпеки. Інформаційне повідомлення про бойові дії на сході України

З 2014 року селище Новотошківське на Луганщині – це поле бою через збройний конфлікт. Перші обстріли села із важкої артилерії бойовиків та «Градів» відбулись 30 жовтня 2014 року. У підсумку – поранені мешканці, перші загиблі, понівечені будівлі. Другий масований обстріл села зафіксовано 1 лютого 2015 року. А далі 11 лютого, 27 березня... Унаслідок одного з обстрілів у 2015 році була зруйнована половина школи.

«Коли ми вперше приїхали в цю школу для оцінки ситуації в 2017 році, стан школи нас шокував – не було дверей, підлога в коридорі вкрита осколками. Мені складно було уявити, як діти там коли-небудь знову зможуть вчитись», – розповідає координатор проєктів освіти гуманітарної організації *Save the Children* Денис Пужалін (одна з гуманітарних організацій, які працюють на сході України та надають гуманітарну допомогу дітям, постраждалим від конфлікту. – *Ред.*).

... Від початку бойових дій у 2014 році було пошкоджено понад 750 навчальних закладів, понад 700 тисяч дітей та вчителів у 3 500 навчальних закладах на сході України постраждали від бойових дій та потребують гуманітарної допомоги. У період з 2017 по березень 2020 року було зафіксовано близько сотні випадків, коли школи постраждали від воєнних дій. Деякі навчальні заклади зазнавали ударів декілька разів².

² Школа – місце (не)безпеки URL: <https://cutt.ly/yQTi2tu>

2. Внаслідок атаки 18 лютого бойовики обстріляли міське кладовище на околиці Попасної. Інформаційне повідомлення про бойові дії на сході України

Під час атаки 18 лютого бойовики обстріляли міське кладовище на околиці Попасної – українська сторона СЦКК...

«Унаслідок обстрілу 18 лютого збройними формуваннями Російської Федерації східної околиці міста Попасної із застосуванням ствольної артилерії калібру 122 мм пошкоджено понад десять могил на міському кладовищі», – повідомляє прес-центр Операції об'єднаних сил на сторінці у Facebook.

Зазначено, що факт обстрілу кладовища ще раз підтверджує зневажливе ставлення бойовиків до усталених норм моралі³.

³ Внаслідок атаки 18 лютого бойовики обстріляли міське кладовище на околиці Попасної - українська сторона СЦКК URL: <https://cutt.ly/jQTowjY>

3. Два диспансери потрапили під обстріл. Інформаційне повідомлення про бойові дії на сході України

Вранці 24 травня було обстріляно прифронтове місто Торезьк. Снаряди потрапили у туберкульозний і психоневрологічний диспансери.

У медустановах <...> перебувало 13 пацієнтів і троє співробітників. Вони не постраждали. У будівлях пошкоджено дах, вікна, перебито газову трубу.

«Кілька мін розірвалися на подвір'ї психіатричного диспансеру – пошкоджено дах будівлі та вибито шибки. Ще кілька «прильотів» у тубдиспансер, за повідомленням головного лікаря, пошкодили щонайменше 32 вікна», – написав у фейсбуці голова Донецької обласної держадміністрації Павло Жебрівський.

<...>Щонайменше 35 фугасно-осколкових снарядів повітряного розриву і мін влучили в будівлі диспансерів. Зафіксовано пошкодження стін і вікон медичних установ, газону і декількох автомобілів⁴.

⁴ Два диспансери потрапили під обстріл URL: <https://cutt.ly/IQTohvk>

4. Свідчення про воєнні дії в Сирії. Матеріали Міжнародної Амністії

Під час окремого інциденту 13 жовтня, за даними незалежних міжнародних спостерігачів, турецький авіаудар поцілив у цивільний конвой, до складу якого входили кілька журналістів, які йшли між Камишли і Рас-Аль-Айном. За повідомленнями курдського Червоного Півмісяця, у результаті інциденту загинуло шість мирних жителів, у тому числі один журналіст; ще 59 людей отримали поранення. Журналіст, який був присутній на місці та став свідком нападу, описав його як «абсолютну різанину». Він сказав, що конвой складався приблизно з 400 цивільних автомобілів і що там не було ніяких бійців, лише кілька озброєних охоронців, які захищали конвой.

«Усі сторони конфлікту повинні поважати міжнародне гуманітарне право, яке передбачає вжиття всіх можливих заходів обережності, щоб уникнути або, принаймні, звести до мінімуму шкоду для цивільного населення. Напад на цивільний конвой неможливо пробачити, – сказав генеральний секретар *Amnesty International* Кумі Найду. – Також немає жодного виправдання невибіркового обстрілу цивільних районів із використанням неточної зброї, як-от міномети. Такі незаконні напади повинні розслідуватися, а винні – нести відповідальність»⁵.

⁵ Сирія: неспростовні докази воєнних злочинів та інших порушень із боку турецьких військ і їхніх союзників. Міжнародна Амністія. URL: <https://cutt.ly/QT0zw3>

5. Інформаційне повідомлення про бойові дії на сході України

Поблизу Волновахи унаслідок обстрілу українського пункту пропуску загинуло 10 цивільних, ще 13 – поранено, – повідомляє прес-центр АТО.

Один із снарядів потрапив у пасажирський автобус. Серед загиблих – 14-річна дівчинка, – повідомляє «5 канал», знімальна група якого побувала на місці обстрілу. На місці трагедії працюють українські слідчі.

<...>Українські військові заявили, що в районі цього пункту пропуску немає позицій сил АТО – йдеться у заяві прес-центру АТО.

Поряд з цим автобусом рухався ще один – з Донецька в Маріуполь. Його пошкоджено осколками, але пасажери не постраждали, – кажуть в Донецькій ОДА⁶.

⁶ Обстріл біля Волновахи: загинуло 10 людей. BBC news Україна // <https://cutt.ly/bWLf9c2>

Принцип розрізнення

Сторони у збройному конфлікті завжди повинні проводити розрізнення між цивільними особами і цивільними об'єктами, з одного боку, та комбатантами і військовими об'єктами – з іншого. Сторона в збройному конфлікті може здійснювати напад тільки на комбатантів або військові об'єкти. Ні цивільне населення, ні окремі цивільні особи не можуть зазнавати нападів, якщо і поки вони не беруть безпосередньої участі у воєнних діях.

Принцип пропорційності (сумірності)

Забороняються напади, від яких можна очікувати спричинення випадкової загибелі цивільного населення, поранення цивільних осіб чи пошкодження цивільних об'єктів, або поєднання таких наслідків, які були б надмірними порівняно з очікуваною конкретною та безпосередньою військовою перевагою, що мали б одержати.

Принцип обережності

Сторона, що здійснює напад, повинна зробити все можливе, щоб упевнитися, що об'єкти нападу є військовими цілями. Вона повинна обрати такі засоби і методи нападу, які дозволять уникнути випадкових втрат серед цивільного населення і випадкової шкоди цивільним об'єктам або хоча б звести їх до мінімуму. Вона повинна утримуватися від нападу, якщо здається очевидним, що викликані ним втрати або шкода будуть надмірними щодо конкретної й безпосередньої військової переваги, яку передбачається отримати.

Заборона заподіяння надмірних ушкоджень і зайвих страждань

Заборонено застосовувати засоби і методи ведення воєнних дій, які можуть заподіяти надмірну шкоду або завдати надмірні страждання.